

DIN ACTIVITATEA LUI CONSTANTIN DAICOVICIU LA INSTITUTUL DE STUDII CLASICE AL UNIVERSITĂȚII „REGELE FERDINAND I” DIN CLUJ (I)

Mihaela GOMAN*

ASPECTS OF CONSTANTIN DAICOVICIU`S ACTIVITY AT THE INSTITUTE OF CLASSICAL STUDIES OF THE UNIVERSITY „KING FERDINAND I” FROM CLUJ (I)

Abstract

The Institute of Classical Studies had an important role as part of the University "King Ferdinand I" from Cluj. It was a "laboratory" in which were formed generations of researchers and specialists in archaeology and history, some of them being co-opted since they were students in the last year of faculty. It was also the situation of Constantin Daicoviciu, who in 1921 was named practitioner, in 1930 administrator and later director of the reputed institution from Cluj.

Keywords: Institute of Classical Studies, university, yearbook, scientific staff, Constantin Daicoviciu

„Clujul, se împodobește, după desăvârșirea unității politice și de stat a poporului român, cu o salbă de instituții cultural-științifice, fiice bune ale Universității Daciei Superioare. Luaseră ființă Institutul de Speologie, întemeiat, organizat și condus de savantul Emil Racoviță, Muzeul Limbii Române, înființat și îndrumat cu prestigiu de filologii clujeni, în frunte cu Sextil Pușcariu, Institutul de Studii Clasice, prin unirea seminariilor de limbi clasice și a Muzeului de antichități, condus de învățatul profesor Vasile Bogrea, Grădina Botanică, organizată de neobositul și învățatul profesor Alexandru Borza. În această atmosferă cultural-științifică elevată, se inaugura la începutul anului 1920, Institutul de Istorie Națională, Institutul de Studii Clasice, Seminariile de studii sud-est europene, de istorie universală și de istoria artelor. Rod al strădaniilor profesorilor Alexandru Lapedatu și Ioan Lupaș cel dintâi, Vasile Bogrea, Dimitrie Teodorescu, Emil Panaitescu cel de-al doilea, ale lui Silviu Dragomir cel de-al treilea, ale lui Ioan Ursu cel de-al patrulea și ale lui Coriolan Petranu cel de-al cincilea”¹.

În anii 1920-1945, în cadrul Institutului de Istorie Națională din Cluj numărul colaboratorilor a ajuns la 92; din aceștia 11 trecuseră în lumea umbrelor (Vasile Bogrea, Nicolae Drăganu, Iuliu Marțian, George Mateescu), iar ceilalți 81 continuau să desfășoare o activitate remarcabilă și în cadrul acestuia (Nicolae Bănescu, Ștefan Bezdechi, Valeriu Bologna, Alexandru Borza, Teodor Capidan, Ioachim Crăciun, Constantin Daicoviciu, Mihail Dan, Aurel Decei, Silviu Dragomir, Carol Gollner, Kurt Horedt, Alexandru Lapedatu, Valeriu Literat, Ioan Lupaș, Ștefan Manciușea, Ștefan Meteș, Vintilă Mihăilescu, Ioan Moga,

* Universitatea din Oradea, mihaela_goman@yahoo.com

¹ Ștefan Pascu, *Prefață*, în *Anuarul Institutului de Istorie Națională din Cluj – la 60 de ani de la apariție (1921-1981)*, Cluj, 1984, p. I

Constantin Moisil, Tiberiu Morariu, Victor Motogna, Ioan Mușlea, Iosif Naghiu, Teodor Naum, Petru Panaitescu, Ștefan Pascu, Coriolan Petranu, David Prodan, Sextil Pușcariu, Ioan I. Russu, Bujor Surdu, Virgil Vătășianu, Romulus Vuia)².

Una dintre instituțiile importante ale Universității Daciei Superioare din Cluj³ în jurul căreia s-a desfășurat o activitate didactică și științifică laborioasă a fost Institutul de Arheologie și Numismatică înființat încă în anul 1919, odată cu citadela universitară. În anul 1932 a apărut primul volum al *Anuarului* Institutului de Studii Clasice (A.I.S.C.)⁴ din Cluj. Din *Cuvânt înainte*⁵ al acestui prim volum aflăm date importante despre cum a luat ființă Institutul. Acesta se va numi Institut de Studii Clasice până în anul 1949, când va lua ființă Institutul de Istorie din Cluj, care după anul 1970 devine Institutul de Istorie și Arheologie din Cluj. Toate trei au fost conduse, până în 1973, de Constantin Daicoviciu, ca director. Timp de mai mulți ani Constantin Daicoviciu a fost și secretar, membru al colegiului de conducere și apoi director al Institutului de Studii Clasice al Universității din Cluj⁶, așa cum rezultă din paginile documentelor din arhiva Institutului păstrate în fondul Comisiunii Monumentelor Istorice – Secțiunea pentru Transilvania (C.M.I.T.). Date importante despre activitatea și colecțiile Institutului de Studii Clasice ne oferă Mihail Macrea într-un studiu al său de referință⁷. Aflăm astfel date despre: istoricul Institutului, conducerea acestuia, principalele cercetări și publicații, bibliotecă (cuprindea peste 20000 de volume și reviste) și respectiv Muzeul de Antichități (secția preistorică, secția dacă, colecția egipteană, secția romană, colecția romană de obiecte și monumente mai mici, lapidariul roman, tegulariul roman, secția năvălirilor barbare, secția numismatică, secția medievală și modernă, colecții mai mici).

O primă mențiune despre Constantin Daicoviciu, în calitate de *administrator al Institutului*, apare în anul 1930, într-o adresă, din data de 25 februarie, a directorului de atunci al Institutului de Studii Clasice, Emil Panaitescu, către Ministrul Instrucțiunii – Secția Arhitectură din București prin care îl informa pe acesta că din partea Institutului în Comisia de lucrări de reparații l-a numit pe tânărul dascăl clujean⁸. În paralel, directorul Institutului trimitea o adresă și rectorului Universității „Regele Ferdinand I” din Cluj prin intermediul căreia îl informa și pe acesta despre necesitatea demarării unor lucrări de reparații la Institut⁹. Același director al Institutului trimitea o adresă, către Oficiul P. T. T. Cluj, prin care Constantin Daicoviciu era împuternicit să ridice timbrele oficiale necesare Institutului¹⁰.

La data respectivă pe lângă funcția de director al amintitului Institut, Emil Panaitescu era și profesor de Istorie antică la Universitate, la Facultatea de Litere și Filozofie. Numit

² Ioachim Crăciun, *Publicațiunile Institutului de Istorie Națională din Cluj - Sibiu și colaboratorii lor de la 1920-1945*, Sibiu, 1945, passim

³ Vasile Pușcaș, *Universitate – societate – modernizare. Organizarea și activitatea științifică a Universității din Cluj (1919-1040)*, ediția a II-a, Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2003, p. 129-163

⁴ Sever Dumitrașcu, *Anuarul Institutului de Studii Clasice. Studiu bibliografic și micromonografic*, în *Analele Banatului*, Muzeul Timișoara, 1992, p. 375-386

⁵ Institutul de Studii Clasice din Cluj a luat ființă, acum 13 ani, datorită sugestiei lui Vasile Pârvan...E adevărat că această instituție, în primii ani, a existat mai mult în teorie. O mulțime de obstacole se opuneau la înfăptuirea ei imediată. În ultimii ani însă, grație unor împrejurări mai favorabile, Institutul a putut fi organizat aproape definitiv, iar în 1927, ...s-a luat inițiativa întemeierii unui organ de publicitate”. Constantin Daicoviciu, *Cuvânt înainte*, în *Anuarul de Studii Clasice* pe anii 1928-1932, vol. I, p. 1.

⁶ Sever Dumitrașcu, Florin Sfrengu, *Constantin Daicoviciu - o biografie*, Editura Universității din Oradea, Oradea, 2008, p. 44-47; Radu Ardevan, *Institutul de Studii Clasice din Cluj*, în *Studia Universitatis Babeș-Bolyai*, Historia, 39, 1994, 1-2, p. 19-30

⁷ Mihail Macrea, *Institutul de Studii Clasice: o scurtă prezentare a activității și a colecțiilor sale*, Extras din *Gazeta ilustrată*, Cluj, 1937, nr. 9-10, p. 5-11

⁸ Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei, *Fondul Comisiunii Monumentelor Istorice – Secția pentru Transilvania* (inventariat cu sigla C₃...), C₃ 2338 (în continuare MNIT, *Fondul Comisiunii...*, C₃...)

⁹ În adresa către Rector, din data de 26 februarie 1930, directorul Institutului de Studii Clasice, Emil Panaitescu, îl anunța pe acesta că lucrările edilitare executate la Institut în anul 1929 au costat 35517 lei; plata acestor lucrări urma să fie făcută din suma de 1500000 de lei destinată Institutului din fondul Universității de 25000000 de lei. *Ibidem*, C₃ 2337

¹⁰ Adresă din data de 27 martie 1930. *Ibidem*, C₃ 2366

în anul 1930 director al Școlii Române de la Roma¹¹, profesorul Emil Panaitescu se vedea nevoit să ceară decanului Facultății amintite acordarea unui concediu de la catedră pe durata căruia urma să fie suplinit de asistentul său, Constantin Daicoviciu¹². De la Roma acesta îi scria în anul 1932 profesorului de limbă și literatură greacă, Ștefan Bezdechi¹³. Practic în anul 1930, Constantin Daicoviciu făcea parte, alături de alte nume marcante ale vieții universitare, din personalul științific și administrativ al Institutului de Studii Clasice¹⁴. Mai mult la data respectivă, acesta locuia în clădirea acestuia împreună cu portarul, Petru Duka, așa cum reiese și din adresa trimisă de directorul Institutului către Rectorul Universității din Cluj¹⁵. Încă din anul 1930, Constantin Daicoviciu a manifestat interes și s-a implicat activ în toate activitățile care au privit direct Institutul, inclusiv cele cu caracter obștesc, cum a fost de exemplu sărbătorirea zilei de 10 mai, în care sens a cerut un drapel administratorului Universității¹⁶.

Activitatea didactică și științifică a Institutului s-a coroborat în permanență cu cea a Universității, între ele existând o strânsă interdependență. Subliniem doar două aspecte care, credem noi, vin în sprijinul celor menționate mai sus și anume: în primul rând din fondurile Universității s-au alocat an de an, după posibilități, anumite sume și Institutului atât pentru lucrări și săpături științifice cât și pentru publicații, iar în al doilea rând, mulți dintre cercetătorii formați la Institut aveau să profeseze merituos și la catedră. De exemplu, în anul 1930 suma alocată Institutului a fost de 1500000 lei, așa cum rezultă dintr-o adresă a directorului acestuia - în numele căruia semna administratorul Constantin Daicoviciu - înaintată rectorului Universității, în cuprinsul căreia se motiva cum a fost cheltuită suma

¹¹ Școala Română de la Roma (Accademia di Romania) a fost inițiată, organizată și condusă o vreme de Vasile Pârvan, iar după dispariția sa prematură din anul 1927, i-au urmat George G. Mateescu (1927-1929), Emil Panaitescu (1929-1941) și Scarlat Lambrino (1941-1947). Veronica Turcuș, *George G. Mateescu (1892-1929) – director al Școlii Române din Roma. Viața și opera*, Editura Academiei Române, București, 2008, passim; Idem, *Emil Panaitescu (1885-1958) și Școala Română din Roma*, în *Anuarul Institutului de Istorie „George Barițiu”*, Cluj-Napoca, tom XLVI, 2009, p. 261-295

¹² În adresa către Decanul Facultății din 17 aprilie 1930, profesorul Emil Panaitescu cerea acordarea unui concediu pe perioada 8-17 mai pentru a pleca la Roma și a-și exercita funcția de director al Școlii Române de aici; în perioada amintită seminariile urmau a fi ținute de asistentul său, C. Daicoviciu. MNIT, *Fondul Comisiunii...*, C₃ 2373

¹³ În scrisoarea din 20 noiembrie 1932 profesorul Emil Panaitescu răspundea la o scrisoare trimisă de colegul său, Ștefan Bezdechi, la data de 19 noiembrie; grijele directorului de școală erau multe și ele se referă în primul rând la inaugurarea noii clădiri a acestei instituții din Italia fixată pentru data de 4 ianuarie 1933; profesorul Bezdechi era invitat să participe la festivitate; dacă nu va putea atunci să facă demersurile necesare pentru a trimite un alt reprezentant al Facultății; pentru biblioteca Institutului profesorul Panaitescu avea să trimită câteva cărți; în finalul scrisorii acesta se arăta preocupat și de soarta *Anuarului* Institutului pentru care pregătise deja un studiu și care urma să apară în luna martie. *Ibidem*, C₃ 2657

¹⁴ „Tabloul” personalului științific și administrativ de la Institutul de Studii Clasice era înaintat Decanului Facultății de Filozofie și Litere la data de 30 aprilie 1930; în cadrul acestuia apar menționați următorii: șef de lucrări, Dr. Marton Roska, numit la data de 1 septembrie 1924; arheolog Dr. Ștefan Kovacs, numit la data de 1 septembrie 1906 și confirmat la data de 15 decembrie 1920; asistent Dr. C. Daicovici, numit la data de 1 aprilie 1928 la catedra de Istorie antică; asistent Alexandru Ferenczi, numit la data de 1 ianuarie 1929; preparator Octavian Floca, numit la data de 1 ianuarie 1929; preparator Nestor Covaciu, numit la data de 1 ianuarie 1929; practicant Victor Grapă, numit la data de 1 ianuarie 1929; practicant Mihail Macrea, numit la data de 1 ianuarie 1929; secretar-dactilograf Lucia Bugnariu, numită la data de 1 octombrie 1929. *Ibidem*, C₃ 2377

¹⁵ În adresa către Rector din data de 23 iunie 1930 apar menționați C. Daicoviciu, conferențiar suplinitor, în calitate de administrator al Institutului și Petru Duka, laborant, în calitate de portar; ambii locuiau în clădirea Institutul de Studii Clasice, conform hotărârii Consiliului Facultății de Litere și Filozofie din ședința din data de 23 ianuarie 1929, mai exact punctul 8 al procesului verbal încheiat în cadrul aceleia. *Ibidem*, C₃ 2400

¹⁶ Prin adresa către administratorul Universității din data de 9 mai 1930, administratorul Institutului de Studii Clasice, Constantin Daicoviciu cerea un drapel pentru ziua de 10 mai, dat fiind faptul că drapelul Institutului se găsea într-o stare deplorabilă care făcea imposibilă utilizarea lui; drapelul avea să fie înapoiat luni, 12 mai. *Ibidem*, C₃ 2383

respectivă¹⁷.

Anul 1930 a însemnat pentru Constantin Daicoviciu și o nouă etapă în cadrul activității sale științifice, respectiv pe de o parte continuarea săpăturilor arheologice la Ulpia Traiana Sarmizegetusa, acolo unde l-a găsit și telegrama profesorului Emil Panaitescu care-l chema de urgență la Cluj¹⁸, iar pe de altă parte întreprinderea unei călătorii de studii în Austria, în care sens profesorul de arheologie, Dimitrie Marin Teodorescu (acesta semna în numele directorului Institutului) cerea, printr-o adresă, Consului Austriei să-i acorde acestuia viză în mod gratuit¹⁹.

Foarte multe au fost situațiile în care conducerea Institutului de Studii Clasice a cerut bani din fondurile Universității. De exemplu, în anul 1930, Institutul intenționa să organizeze prima expoziție a unui valoros material arheologic rezultat de pe urma săpăturilor arheologice întreprinse în Transilvania în ultimii zece ani, pentru care avea nevoie de suma de 100000 lei, sumă pe care Universitatea i-o putea acorda din fondul serbărilor jubiliare. În adresa către Rectorul Universității „Regele Ferdinand I” din Cluj, din data de 25 august 1930, directorul Emil Panaitescu menționa următoarele: la Institutul de Studii Clasice „să putem pregăti o sală în care să fie expuse o parte din rezultatele cercetărilor arheologice întreprinse în Dacia Superior în ultimii zece ani, cercetări întreprinse de către d-nii D. Teodorescu, C. Daicovici și Em. Panaitescu. Spre a putea expune obiectele avem însă trebuință de vitrine, dulapuri, etagere, mese și suporturi speciale etc. Ne-având niciun fel de fond la dispoziție pentru asemenea lucruri, vă rugăm să bine-voiți a ne da din fondul serbărilor jubiliare o sumă, 100000 lei, pe care s-o putem folosi în acest scop și să putem face o expoziție a materialului arheologic aflat în ultimii zece ani în Transilvania”²⁰. De asemenea, directorul Institutului trimitea rectorului Universității două adrese, în care îi cerea acestuia pe anul în curs suma de 11175 lei pentru lucrări și săpături științifice²¹ și suma de 40500 lei pentru publicații²². În același an, profesorul Emil Panaitescu justifica, Ministrului Cultelor și Instrucțiunii Publice din București, suma de 80000 de lei, ce-i fusese acordată de înaltul for în anul anterior pentru săpăturile de la castrul roman de la Cășei²³. Deși țara trecea prin momente grele, respectiv se declanșase deja marea criză economică din anii 1929-1933, acest lucru nu a împiedicat conducerea Institutului să-i decoreze pe membrii săi merituosi²⁴, ba mai mult să instituie *Premiul Institutului de Studii Clasice* în

¹⁷ Conform adresei din 4 iulie 1930 suma de 1500000 de lei acordată Institutului de Studii Clasice a fost cheltuită pe lucrări efectuate în anii 1929-1930 după cum urmează: lucrări de zidărie, zugrăveli și tâmplărie în valoare de 35517 lei; lucrări de apeduct în valoare de 68628 lei; lucrări de tinichigerie în valoare de 320607 lei; suma totală achitată pentru lucrările de mai sus este de 424752 lei; din fondul de 1500000 lei a rămas disponibilă suma de 1075248 lei; din aceasta pentru suma de 1000000 lei s-a înaintat un deviz de lucrări atât pentru edificiul vechi cât și pentru clădirea nouă a Institutului; restul de 75248 lei va constitui un fond pentru eventuale lucrări neprevăzute. *Ibidem*, fără număr de înregistrare

¹⁸ În telegramă se spuneau următoarele: „Daicovici poți rămânea până Luni dar săptămâna viitoare întregă trebuie să fim toți și Macrea prezenți la Cluj”, semna Panaitescu. *Ibidem*, C₃ 2444

¹⁹ În adresa către Consutul Austriei din 20 august 1930, profesorul de arheologie D. M. Teodorescu menționa următoarele: „Domnul Dr. Constantin Daicovici, asistent la seminarul de Istoria Antică și conferențiar de Epigrafie și Antichități Greco-Romane la Facultatea de Litere și Filosofie din Cluj, dorind să întreprindă o călătorie de studii în Austria, vă rog să bine-voiți a-i acorda viza în mod gratuit”. *Ibidem*, C₃ 2426

²⁰ *Ibidem*, C₃ 2430

²¹ În adresa către Rectorul Universității Cluj, din data de 17 octombrie 1930, directorul Institutului de Studii Clasice, Emil Panaitescu, cerea acordarea sumei de 11175 lei, fond alocat pe anul în curs Institutului, pentru lucrări și săpături științifice. *Ibidem*, C₃ 2450

²² Într-o altă adresă către Rector, tot din data de 17 octombrie 1930, același director al Institutului de Studii Clasice cerea acordarea sumei de 40500 lei, fond alocat pe anul în curs Institutului, pentru publicații. *Ibidem*, C₃ 2451

²³ În adresa către ministrul amintit din data de 23 iunie 1930 directorul Institutul de Studii Clasice, Emil Panaitescu, menționa că în anul 1929 i s-a pus la dispoziție suma de 80000 lei pentru săpături arheologice la Cășei, județul Cluj. *Ibidem*, C₃ 2401

²⁴ În tabloul personalului Institutului de Studii Clasice propus pentru decorație, înaintat Decanului Facultății de Litere și Filosofie Cluj la data de 4 decembrie 1930 și semnat de directorul acestuia, Emil Panaitescu, apar menționați: Dr. Constantin Daicovici (decorat pentru priceperea și devotamentul depuse în organizarea și administrarea Institutului), Alexandru Ferenczi, Octavian Floca, Nestor Covaciu și Petru Duka. *Ibidem*, C₃ 2492

valoare de 5000 de lei. În acest sens decanului Facultății de Litere și Filosofie, directorul Institutului de Studii Clasice, Emil Panaitescu, îi trimitea o adresă la data de 17 decembrie 1930, în care îi aducea la cunoștință faptul că s-a instituit Premiul Institutului de Studii Clasice „spre a încuraja pe tinerii noștri cercetători la studiile în legătură cu clasicismul și cu lumea romană”. Astfel, urmau a fi premiate cele mai bune lucrări de licență sau de doctorat din domeniul istoriei antice, filologiei clasice sau arheologiei prezentate în sesiunea din iunie 1930, precum și alte lucrări care s-au prezentat pentru premiere până la data de 10 iunie 1930, de către licențiați sau studenți ai Facultății de Litere și Filosofie. Premiul urma să fie acordat de către Facultatea amintită pe baza unui raport întocmit de o Comisiune formată din trei membri cu scopul de a întocmi referate asupra lucrărilor prezentate, a căror propuneri urmau a fi aprobate de Consiliul Facultății²⁵. Chiar în anul declanșării crizei, acesta primise de la decanul Facultății de Litere și Filozofie suma de 3400 lei pentru publicații²⁶ și în același timp cerea câte 1360 de lei pentru fiecare din următoarele trei seminarii: de istorie antică, de filologie latină și de filologie greacă²⁷. Schimbul de publicații cu persoane și instituții din țară și din străinătate a avut ca rezultat constituirea unei biblioteci de specialitate la Institutul de Studii Clasice, al cărei fond documentar avea să fie pus și la dispoziția universitarilor, alături de cel al Bibliotecii Universității. Merită amintite în acest sens cele două adrese de mulțumire adresate, de Institut, administrației Casei Școalelor din București pentru cele trei respectiv șapte volume trimise²⁸. În altă ordine de idei sunt importante mutațiile de personal științific și administrativ care au avut loc la Institut. Am putea spune, fără teama de a greși, că acesta a constituit „laboratorul” în care s-au format generații de cercetători și specialiști în domeniul arheologiei și istoriei, mulți dintre aceștia reușind să facă din cariera didactică o vocație, dar și o pasiune. Unii dintre ei au fost cooptați încă de pe băncile facultății, primul „stagiu” fiind acela de *practicant*. În anul 1930, directorul Institutului de Studii Clasice, Emil Panaitescu, intervenea printr-o adresă la președintele Comisiei Căminurilor²⁹ pentru a aproba intrarea în Căminul „Avram Iancu” a studenților Mihail Macrea și Nicolae Laslo (Lascu). Cu siguranță rezultatele lor meritorii l-au determinat pe profesorul Panaitescu să intervină pentru ca aceștia să locuiască aproape de Institut, dat fiind faptul că, în scurt timp, Nicolae Lascu avea să fie numit practicant la Institut³⁰, iar Mihail Macrea preparator, post rămas liber odată cu plecarea lui Nestor Covaciu³¹. Un traseu asemănător avea să urmeze și Iosif Ioan Russu, numit

²⁵ *Ibidem*, C₃ 2500

²⁶ Într-o adresă din data de 20 ianuarie 1930 semnată în numele directorului Institutului de Studii Clasice Ștefan Bezdechi, Decanul Facultății de Litere și Filosofie era înștiințat că în anul 1929 Institutul a cheltuit din fondul extraordinar alocat acestuia suma de 3400 lei pentru publicații. *Ibidem*, C₃ 2324

²⁷ Erau trimise în acest sens trei adrese Decanului Facultății tot la data de 20 ianuarie 1930 și semnate în numele directorului Institutului de Ștefan Bezdechi (pentru Seminarul de Istoria Antică), de D. M. Teodorescu (pentru Seminarul de Filologia Latină) și tot de Ștefan Bezdechi (pentru Seminarul de Filologia Greacă). *Ibidem*, C₃ 2325, C₃ 2326, C₃ 2327

²⁸ Într-o adresă către administratorul Casei Școalelor din București din data de 29 ianuarie 1930, directorul Institutului, Emil Panaitescu, mulțumea acestuia pentru cele trei volume trimise pentru Seminarul de Istoria Antică, precizând faptul că biblioteca Institutului era la acea dată unică în țară (*Ibidem*, C₃ 2329), iar în adresa din 12 martie 1930 mulțumea pentru cele șapte volume trimise pentru Seminariile de Istorie Antică și Filologie (*Ibidem*, C₃ 2356)

²⁹ În adresa din data de 23 august 1930 se menționau motivele pentru care cei doi studenți, practicanți la Institut cu data de 1 septembrie, meritau să locuiască în Căminul Avram Iancu și anume Mihail Macrea își luase licența cu mențiunea *magna cum laude*, iar Nicolae Laslo, student în anul IV, trecuse toate examenele reușind să-și mențină bursa. *Ibidem*, C₃ 2428

³⁰ Conform adresei directorului Emil Panaitescu, către Decanul Facultății de Filosofie și Litere din data de 18 septembrie 1930 la Institut au devenit vacante începând cu data de 1 octombrie 1930 un post de preparator și unul de practicant. În postul de preparator urma să fie numit Octavian Floca, licențiat al Facultății amintite, iar în postul de practicant Nicolae Laslo, student în anul IV. *Ibidem*, C₃ 2435

³¹ Printr-o adresă din data de 28 martie 1932 Rectoratul Universității „Regele Ferdinand I” din Cluj îl anunța pe directorul Institutului că începând cu data de 1 februarie 1932 Mihail Macrea, licențiat în istorie, era numit preparator la instituția amintită în locul lui Nestor Covaciu care a demisionat în aceeași zi; în locul lui Mihail Macrea era numit practicant Iosif I. Rusu, student în anul IV al Facultății de Litere. *Ibidem*, C₃ 2908

practicant la același Institut în anul 1932, pentru ca ulterior acesta să solicite directorului Institutului numirea în postul de preparator³².

În anul 1932, din fondul Facultății de Litere și Filozofie de 42000 lei, 4000 de lei urmau să fie acordați Institutului de Studii Clasice pentru nevoile sale urgente³³. Dar cu toate acestea însă Institutul și-a continuat activitatea în condiții mulțumitoare, sperând la o ameliorare a situației financiare odată cu ieșirea țării din criză. Este anul în care a apărut primul volum al principalei publicații a instituției amintite și anume *Anuarul Institutului de Studii Clasice (A.I.S.C.)* cu cele două tomuri ale sale, ambele apărute la Cluj (primul în anul 1932 și al doilea în anul 1933). Într-o adresă a rectorului Universității din Cluj către Institut erau menționate principalele realizări ale celui din urmă la finalul anului 1933 și anume redactarea *Anuarului* și a *Dării de seamă pe anul 1932-1933*³⁴. Cărți și reviste de specialitate din străinătate au fost trimise pe adresa Institutului și în acest an. De exemplu, din S.U.A., David M. Robinson trimitea revista *American Journal of Archaeology*³⁵, iar din Germania, de la Leipzig, Karl W. Hiersemann trimitea o listă de cărți pentru seminarii³⁶. În schimbul de publicații internaționale avea să fie inițiată și Biblioteca Facultății de Litere și Filozofie a Universității din Cluj. În acest sens, de pildă, conform Circularei nr. 2 din 11 ianuarie 1940 dată de către Ministerului Propagandei Naționale – Direcția Propagandei, Serv. Schimburilor Internaționale către Biblioteca Facultății de Litere și Filosofie Cluj era anunțată că putea trimite publicații românești științifice sau literare pe un vapor care pleca în S.U.A.³⁷.

În anul 1933, Nestor Kovacs întocmise un repertoriu cu depozitele de monede de la Cabinetul Numismatic al Institutului de Studii Clasice, aflate în inventarul acestuia³⁸. Fondul numismatic existent avea să fie completat pe parcursul aceluiași an prin inventarierea unui tezaur de monede de către Constantin Daicoviciu și Octavian Floca³⁹ și respectiv a 23 de bucăți de monede provenite de la Chestura Poliției din Cluj, inventariate de Octavian Floca, în calitate de reprezentant al Muzeului de Antichități din Cluj⁴⁰. Aceste demersuri reiterau o mai veche coordonată a Institutului și anume cea numismatică care împreună

³² În adresa către Decanul Facultății de Litere și Filosofie din data de 7 decembrie 1935 semnată de directorul Institutului (semna Th. Naum) și administratorul Constantin Daicoviciu era prezentată cererea lui Iosif Ioan Russu prin care solicita postul de preparator la Institutul de Studii Clasice. Licențiat al Facultății amintite, fost membru al Școlii Române de la Roma acesta a fost practicant la Institut până la data de 1 aprilie 1933. A fost propus să fie numit preparator în postul devenit vacant la 1 mai 1934 prin demisia lui Octavian Floca. Prelungindu-i-se bursa de la Roma cu încă un an, nu a putut fi însă numit, iar postul de preparator a fost ocupat cu titlu de suplinitor de către Tr. Jianu. La revenirea sa în țară urma să fie numit în postul de preparator cu titlu suplinitor începând cu data de 1 ianuarie 1936 în locul lui Tr. Jianu, considerat demisionat din acel post. În partea din dreapta sus a adresei Decanul Nicolae Drăganu nota: „9 decembrie 1935 – Se va interveni la Minister pentru aprobarea numirii”. Arhivele Naționale – Direcția Județeană Cluj, Fond *Profesori...*, d. 43, f. 102

³³ Adresă către Rectorul Universității „Regele Ferdinand I” din Cluj din data de 7 octombrie 1932 din partea Facultății de Filosofie și Litere, prin care decanul acesteia, Ștefan Bezdechi, îi aducea la cunoștință acest lucru. MNIT, *Fondul Comisiunii...*, C₃2835

³⁴ Adresă către Constantin Daicoviciu din partea Rectorului, Fl. Ștefănescu – Goangă, din data de 27 mai 1933, prin care era anunțat că până la 30 iunie urma să înainteze Decanului și Rectoratului date personale și date privind activitatea didactică și științifică (scrise la mașină și controlate de autorul lor) în vederea redactării *Anuarului Universității* pe anul 1932-1933 și întocmirii dării de seamă generale privind activitatea Universității. *Ibidem*, C₃3099

³⁵ Adresă către Institutul de Studii Clasice din data de 15 aprilie 1932 *Ibidem*, C₃2811

³⁶ Adresă către Constantin Daicoviciu din data de 8 ianuarie 1932. *Ibidem*, C₃2917

³⁷ *Ibidem*, C₃4310

³⁸ Acesta trimitea directorului Institutului de Studii Clasice la data de 4 decembrie 1933 un tablou cu depozitele de monede aflate în Cabinetul Numismatic al Institutului. *Ibidem*, C₃3071

³⁹ Proces verbal din data de 29 iunie 1933 prin care administratorul Institutului, Constantin Daicoviciu (conferențiar la Universitate) și Octavian Floca, preparator la același Institut primiseră de la Comisiunea Monumentelor Istorice Cluj un tezaur (constituit din 3380 de monede și un vas) ce provenea din comuna Șoimeni, județul Cluj. *Ibidem*, C₃3021

⁴⁰ Adresă din data de 15 decembrie 1933 de la Chestura Poliției Cluj, Biroul Administrativ, către Muzeul de Antichități Cluj și respectiv tabloul inventarierii celor 23 de monede de către Octavian Floca din data de 18 decembrie 1933. *Ibidem*, C₃3068

cu cea arheologică au fost principalii piloni pe care s-a fondat Institutul de Arheologie și Numismatică. Și să amintim și faptul că în cadrul acestuia a fost numit practicant și Constantin Daicoviciu în anul 1921. De la data de 1 aprilie 1934, conform adresei de la Ministerul Instrucțiunii, al Cultelor și Artelor, cinci cadre didactice universitare beneficiau de un nou termen de gradație și anume profesorii D.M.Teodorescu și C. Marinescu, conferențiarul Constantin Daicoviciu și Liviu Rusu și asistentul Emil Petrovici⁴¹. În perioada 8 ianuarie-1 iulie 1934, conferențiarul Constantin Daicoviciu avea să-l suplinească pe profesorul Alexandru Lapedatu, care ceruse de la Ministerul Instrucțiunii un concediu, pentru a-și putea îndeplini funcția de ministru în guvernul țării⁴².

În anii 1935 și 1936, Constantin Daicoviciu a continuat să locuiască la Institutul de Studii Clasice, unul din principalele imobile ale Universității clujene. În anul 1936, conform adresei de la Ministerul Învățământului, profesorul Emil Panaitescu urma să fie suplinit de Constantin Daicoviciu, care avea să primească suma de 90000 lei, adică 7500 lei lunar⁴³.

Pentru anul 1936-1937 Institutul primea de la Universitate suma de 10000 de lei⁴⁴. Dispunând de acest fond Institutul a reușit să publice volumul II al *Anuarului*, apărut la Cluj, în anul 1936. În paginile acestuia apar pentru prima dată și autori străini și anume doi cercetători germani care publică la Cluj, în perioada interbelică, I. Werner și H. Zeiss⁴⁵. Conform adresei de la Oficiul de Editură al Universității, aceeași publicație a Institutului primea, din fondul universitar pentru periodice de 197100 lei, suma de 16630 lei pentru anul 1938-1939⁴⁶. Cât privește problematica abordată de Constantin Daicoviciu, aceasta era rezultatul unei cercetări de teren de anvergură (Ulpia Traiana, Micia, Porolissum). De exemplu, la Ulpia Traiana a întreprins între anii 1924-1936 nu mai puțin de zece campanii de săpături arheologice, cu excepția celor doi ani, 1925-1927, petrecuți la Roma pentru specializare; în anul 1932 primise Premiul Academiei Române, iar în anul 1938 vedea lumina tiparului monografia arheologică închinată primului sit arheologic transilvan vizitabil⁴⁷.

Anul 1938 a fost unul plin de realizări în ceea ce privește activitatea didactico-științifică de la Institut și Universitate, care s-a desfășurat în strânsă conexiune. Problemele au fost diverse și au acoperit un spectru larg de preocupări la nivelul celor două instituții. Remarcăm în primul rând atenția de care s-a bucurat și în acest an personalul didactic. Astfel, încă în luna ianuarie a anului 1938, profesorii Dimitrie Marin Teodorescu, Teodor Naum și Ștefan Bezdechi înaintau Decanului Facultății de Litere din Cluj o adresă în care îi propuneau ridicarea conferinței de „Epigrafie și Antichități greco-romane” la rangul de

⁴¹ Adresă de la Facultatea de Filosofie și Litere către conferențiarul Constantin Daicoviciu, din data de 13 ianuarie 1934. Potrivit acesteia profesorul D.M.Teodorescu primea gradația a IV-a, profesorul C. Marinescu primea gradația a III-a normală, în timp ce conferențiarul Constantin Daicoviciu și Liviu Rusu și respectiv asistentul Emil Petrovici primeau gradația I-a. Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei, *Fondul Constantin Daicoviciu*, (fond inventariat cu sigla C₂), (în continuare MNIT, *Fondul C. Daicoviciu...*, C₂...), C₂674

⁴² Adresă de la Facultatea de Filosofie și Litere către conferențiarul Constantin Daicoviciu, din data de 12 februarie 1934. *Ibidem*, C₂675

⁴³ Adresă de la Ministerul Instrucțiunii, Cultelor și Artelor, Direcțiunea Învățământului Superior către Rectorul Universității „Regele Ferdinand I” din Cluj din data de 1 august 1936. Copia acesteia, Decanul Facultății de Filosofie și Litere, N. Drăganu, o trimite la data de 1 septembrie 1936 conferențiarului Constantin Daicoviciu. MNIT, *Fondul Comisiunii...*, C₃3739

⁴⁴ Conform adresei din data de 5 februarie 1937 directorul Institutului de Studii Clasice primea din partea Senatului Universitar suma de 10000 lei, 5000 lei pentru întreținere și curățenie și 5000 lei pentru achiziționarea de obiecte arheologice și pentru mici deplasări obligatorii. *Ibidem*, C₃3909

⁴⁵ Sever Dumitrașcu, Florin Sfrengeu, *op.cit.*, p. 48

⁴⁶ Adresă din partea Oficiului de Editură către directorul *Anuarului Institutului de Studii Clasice* prin care era anunțată suma pusă la dispoziție pentru tipărirea periodicului amintit cu obligația de a menționa în prefață sau pe contrapagina copertei ajutorul bănesc al Universității și totodată să depună la Rectorat două exemplare ale amintitei publicații. MNIT, *Fondul Comisiunii...*, C₃4310

⁴⁷ Sever Dumitrașcu, Florin Sfrengeu, *op.cit.*, p. 72

catedră universitară cu titlul de „Epigrafie și Antichități clasice și naționale”⁴⁸. Ministerul Educației Naționale, Direcțiunea Învățământului Superior trimitea o adresă Rectorului Universității din Cluj cu următorul conținut: „Personalul didactic universitar, numit cu titlu definitiv sau provizoriu, are dreptul la șase gradații de câte 25% din salariul de bază, ce se vor acorda din cinci în cinci ani, cu începere de la 1 aprilie 1938”⁴⁹. Au loc schimbări importante și în ceea ce privește personalul universitar. Astfel Catedra de limba și literatura greacă și respectiv Catedra de Arheologie cu Preistorie, prin directorii celor două seminarii (Ștefan Bezdechi și Constantin Daicoviciu), solicitau Decanului Facultății de Filosofie și Litere introducerea în buget a unor posturi de asistent⁵⁰; aceluiași Decan îi era trimisă și o adresă din partea directorului Institutului în care se făceau propuneri privind repartizarea personalului științific auxiliar la catedre și Institut. Prin urmare în adresa directorului Institutului de Studii Clasice (semnată de Theodor Naum) către Decanul Facultății de Filosofie și Litere, din data de 15 decembrie 1938, Institutul de Studii Clasice împreună cu Muzeul de Antichități solicitau un șef de lucrări, doi asistenți și doi preparatori; catedrele de limba latină, limba greacă și Istorie antică solicitau fiecare câte un asistent, în timp ce catedra de Arheologie cu preistorie era încadrată la Institut⁵¹. Totodată, prin numirea lui Marius Moga ca preparator la Institut a devenit vacant postul al doilea de practicant bugetar, pentru care era propus Virgil Hornariu, student în ultimul an la specialitatea arheologie și istorie antică⁵², iar prin numirea lui I.I. Russu ca asistent la Institut a devenit vacant postul al doilea de preparator bugetat, pentru care era propus Kurt Horedt, licențiat în specialitatea Istorie antică și arheologie, cu un stagiu de specializare în arheologia preistorică făcut în Germania și doctorand al profesorului Tackenberg de la Universitatea din Bonn⁵³. Cunoaștem și programul de curs pe patru ani al celor două catedre (Arheologia cu Preistoria și Istorie antică și Epigrafie) din cadrul Institutului⁵⁴. Așa aflăm, de pildă, că la data de 22 februarie 1938 personalul bugetar al Institutului de Studii Clasice era format din 13 membri, potrivit tabelului vizat de Minister și Rectorat⁵⁵. Constantin Daicoviciu, conferențiar universitar și administratorul Institutului, locuia la data respectivă în clădirea acestuia și avea în grija sa și paza Muzeului, așa cum rezultă dintr-un certificat semnat

⁴⁸ Adresa celor trei profesori titulari, membri ai colegiului de direcție a Institutului de Studii Clasice către Decanul Facultății de Litere, din data de 13 ianuarie 1938. Pe colțul din dreapta sus Constantin Daicoviciu nota: „În ședința de la 19 ianuarie 1938 s-a aprobat cu unanimitate de 18 voturi prezente”. MNIT, *Fondul Comisiunii...*, C₃4125

⁴⁹ Copia adresei de la Ministerul Educației Naționale trimise Rectorului Universității din Cluj și retrimisă apoi de Decanul Facultății de Filosofie și Litere, N. Drăganu, directorului Institutului de Studii Clasice la data de 15 februarie 1938. *Ibidem*, C₃4125

⁵⁰ Conform adreselor trimise Decanului Facultății de Filosofie și Litere de directorii celor două seminarii la data de 17 decembrie 1938. *Ibidem*, C₃4155

⁵¹ *Ibidem*

⁵² Conform adresei trimise de directorul Institutului de Studii Clasice (semnată de D.M. Teodorescu) Decanului Facultății de Litere, din data de 10 decembrie 1938. *Ibidem*

⁵³ *Ibidem*

⁵⁴ Din adresele trimise Decanului Facultății de Litere de directorul (D.M. Teodorescu) și respectiv administratorul (Constantin Daicoviciu) Institutului de Studii Clasice și de profesorul suplinitor la Catedra de Istorie antică și Epigrafie, Constantin Daicoviciu, la data de 12 decembrie 1938. Conform acestora programul de curs pe patru ani al catedrei Arheologia cu Preistoria cuprindea: Anul I - Introducere în arheologia preistorică și clasică, cu disciplinele ajutoare Antichități și Numismatică; Anii II și III - Arheologie generală; Anul IV - Antichități naționale (Preistoria și Arheologia României); programul de curs pe patru ani al catedrei Istorie antică și Epigrafie cuprindea: Anul I - Istoria popoarelor vechi orientale; Anul II - Istoria grecilor; Anul III - Istoria Romei până la Augustus; Anul IV - Istoria Imperiului Roman cu specială privire asupra provinciilor; Epigrafia urma să se facă în cadrul seminariilor. *Ibidem*

⁵⁵ Potrivit tabelului cei 13 membri erau: Ștefan Kovacs (arheolog - asistent), Alexandru Ferenczi (asistent), Mihail Macrea (preparator), Ion I. Russu (preparator), Marius Moga (practicant), Eugeniu Dobroiu (practicant), Lucia Bugnariu - Daicoviciu (secretară - dactilografă), Petru Duca (laborant), Iuliu Keresztes (ordonanță), Pavel Chiorean (ordonanță), Gavril Mureșan (ordonanță), Timotei Popa (ordonanță), Gavril Borza (ordonanță). Merită remarcat faptul că la rubrica *Observații* apar menționate următoarele: „Nimeni n-a făcut parte din vreun partid sau grupare politică”. *Ibidem*

de directorul Institutului, profesorul D.M.Teodorescu⁵⁶. Principala problemă care a stat mereu în atenția conducerii Institutului a fost aceea a bugetului. La cerințele repetate ale Institutului de Studii Clasice, Universitatea a răspuns întotdeauna în mod favorabil. Astfel Senatul universitar a aprobat, încă în luna ianuarie a anului 1938, suma de 10000 lei pentru Institut⁵⁷, iar în luna iunie suma de 15000 lei pentru tipărirea volumului III al *Anuarului* acestuia⁵⁸. Rectoratul Universității a sprijinit de asemenea Institutul și în demersurile acestuia legate de cercetările arheologice, excursiile de interes științific, precum și în achiziționarea de obiecte pentru colecții⁵⁹. De exemplu, colecția regretatului cercetător și publicist din Năsăud, Iulian Marțian, membru corespondent al Comisiunii Monumentelor Istorice – Secțiunea pentru Transilvania, a fost dăruită Universității, respectiv Bibliotecii, fapt pentru care directorul Institutului era de părere că instituția cea mai avizată a păstra colecția amintită ar fi Muzeul de Antichități⁶⁰. În ceea ce privește cercetările arheologice din Transilvania, un amplu *Memoriu*, referitor la acestea, era înaintat de directorul (profesor de arheologie, D.M.Teodorescu) și administratorul (profesor de arheologie, Constantin Daicoviciu) Institutului de Studii Clasice, Ministrului Educației Naționale la 10 decembrie 1938⁶¹. În finalul memoriului cei doi semnatari îi adresau ministrului rugămintea de a înscrie în bugetul statului, începând cu anul 1939-1940, pentru instituția amintită „un fond anual de cel puțin 150000 lei, destinat săpăturilor arheologice din Dacia Superioară, întreținerii Muzeului de Antichități al acestui Institut precum și publicării periodice a unor monografii asupra săpăturilor și a diferitelor probleme arheologice din Transilvania”⁶². La data de 1 octombrie 1938 a fost pensionat Ștefan Kovacs, asistent la Institutul de Studii Clasice, în locul său fiind numit Ion I. Russu, licențiat în Istorie și Limba greacă⁶³. Directorul Seminarului de Limbă și literatură latină, Theodor Naum trimitea o adresă Decanului Facultății de Litere și Filosofie prin intermediul căreia solicita ridicarea asistentului suplinitor Nicolae Laslo la gradul de asistent provizoriu, ca „o îndreptățită răsplată a muncii pe care o face în interesul învățământului limbei latine la această Universitate”⁶⁴. Schimbările de ordin politic din societatea românească au afectat inevitabil și pulsul vieții universitare. În martie 1938, întreg personalul Universității depunea jurământ față de regele Carol al II-lea⁶⁵, iar Constantin Daicoviciu era numit profesor titular la Catedra de Epigrafie și Antichități clasice și naționale, prin ridicarea conferinței de Epigrafie și Antichități greco-romane la rangul de catedră universitară, prin decretul regal din data de 4 martie 1938⁶⁶.

În același an, 1938, a apărut la București sinteza *Transilvania în antichitate*, prima

⁵⁶ Certificatul a fost eliberat pentru a-i servi acestuia la obținerea reînnoirii Permisului de armă, pentru care directorul Institutului de Studii Clasice dădea aviz favorabil. *Ibidem*

⁵⁷ Adresă a Rectoratului Universității „Regele Ferdinand I” din Cluj către directorul Institutului de Studii Clasice, din data de 25 ianuarie 1938. *Ibidem*, C₃4125

⁵⁸ Adresă a Decanului Facultății de Filosofie și Litere către directorul Institutului de Studii Clasice, din data de 30 iunie 1938. *Ibidem*, document fără număr de înregistrare

⁵⁹ Adresă a Decanului Facultății de Filosofie și Litere către directorul Institutului de Studii Clasice, din data de 16 noiembrie 1938, prin care acesta din urmă primea suma de 5000 lei. *Ibidem*, C₃4125/41

⁶⁰ Adresă a directorului Institutului de Studii Clasice către Rectorul Universității, din data de 28 martie 1938. *Ibidem*, C₃4155

⁶¹ *Memoriu asupra cercetărilor arheologice din Transilvania*, înaintat d-lui Ministru al Educației Naționale de către Institutul de Studii Clasice al Universității Regele Ferdinand I din Cluj, din data de 10 decembrie 1938. *Ibidem*

⁶² *Ibidem*, C₃4155

⁶³ Conform adresei directorului Institutului de Studii Clasice către Decanul Facultății de Litere și Filosofie din data de 25 octombrie 1938. *Ibidem*

⁶⁴ Adresă a directorului Seminarului de Limbă și literatură latină, Th. Naum, către Decanul Facultății de Litere și Filosofie din data de 29 octombrie 1938. *Ibidem*

⁶⁵ Conform *Circularei* Rectoratului Universității „Regele Ferdinand I” din Cluj trimise directorului Institutului de Studii Clasice la data de 2 martie 1938. *Ibidem*, C₃4125

⁶⁶ Adresă de la Ministerul Educației Naționale, Direcțiunea Învățământului Superior, către conferențiar Constantin Daicoviciu din data de 21 aprilie 1938. MNIT, *Fondul C. Daicoviciu...*, C₂677; Extras din Monitorul Oficial nr. 53 din 5 martie 1938, p. 1236 (Decretul regal din 4 martie 1938). *Ibidem*, C₂676

ediție în limba franceză, care ulterior a cunoscut încă trei ediții⁶⁷. În anul 1940, această lucrare a lui Constantin Daicoviciu era cerută de „Archaeologisches Institut des Deutschen Reiches” de la Universitatea din Viena⁶⁸.

Declanșarea celui de-al doilea război mondial a adus schimbări majore și în societatea românească, care s-au răsfrânt în mod negativ în toate sferile de activitate, inclusiv la nivelul elitelor intelectuale universitare. În vara anului 1939, profesorul Constantin Daicoviciu iniția săpăturile de la Căpâlna, de pe valea Sebeșului, un obiectiv până atunci neatăcut⁶⁹; împreună cu asistenții săi acesta primise autorizație pentru a efectua săpături arheologice la cetatea dacică de la Căpâlna⁷⁰. Anul 1939 a adus mutații importante și la Institut. Pe lângă subvențiile acordate de Senatul Universității și de Primăria Municipiului Cluj⁷¹, „zestrea” didactică a acestuia s-a îmbogățit prin preluarea seminarului de Bizantinologie. Acest lucru a constituit principalul punct de dezbatere în cadrul ședinței Consiliului Facultății de Filosofie și Litere, din data de 2 mai 1939, așa cum rezultă din extrasul procesului verbal⁷². Sfârșitul anului 1939 a îndoliat Universitatea prin trecerea în neființă a distinsului profesor, fost decan și prorector, Nicolae Drăganu⁷³.

Dictatul de la Viena (30 august 1940) și ocuparea samavolnică a Transilvaniei (folosirea numelui de Transilvania și nu de Ardeal apare menționat și într-o adresă a Ministerului Educației Naționale către Rectoratul Universității⁷⁴) de nord a determinat mutarea grabnică a Universității din Cluj, la Sibiu, deci și a Institutului de Studii Clasice. Urmau ani grei de refugiu, în timpul cărora Universitatea și instituțiile sale însă și-au continuat activitatea didactică și științifică la parametrii normali. În acest sens Constantin Daicoviciu înainta Rectoratului Universității un inventar rezumativ al Institutului de Studii Clasice pe anii 1939-1940. Intrau în discuție atât bunurile provenite din inventarul fostei școli de ofițeri⁷⁵, cât și ceea ce a preluat Institutul de la Colegiul Academic din Cluj⁷⁶. Oricum Institutul nu dispunea de bunuri pe care să le cedeze altor instituții⁷⁷. Printre altele în inventarul său figura și o mașină de scris, dar aceasta era proprietatea Comisiunii Monumentelor Istorice – Secțiunea pentru Transilvania (C.M.I.T.), așa cum se menționa într-o adresă către Chestura

⁶⁷ Sever Dumitrașcu, Florin Sfrengu, *op.cit.*, p. 52

⁶⁸ Adresă din partea Institutului Arheologic German din Viena din data de 22 februarie 1940 trimisă Institutului de Studii Clasice prin care solicita lucrarea amintită. MNIT, *Fondul Comisiunii...*, C₃4283

⁶⁹ Hadrian Daicoviciu, Ștefan Ferenczi, Ioan Glodariu, *Cetăți și așezări dacice în nord - vestul Transilvaniei*, București, 1989, p. 146

⁷⁰ Conform „Autorizației” din data de 21 august 1939, prin care Institutului de Studii Clasice era autorizat să facă săpături arheologice la Căpâlna, conducerea acestora revenind profesorului Constantin Daicoviciu alături de asistenții Institutului de Studii Clasice, Al. Ferenczi și M. Macrea și de I. Berciu, directorul Muzeului regional din Alba – Iulia. Autorizația era semnată de D.M. Teodorescu. MNIT, *Fondul Comisiunii...*, C₃4204

⁷¹ Adresa Rectoratului Universității către directorul Institutului de Studii Clasice din data de 27 mai 1939, prin care acorda acestuia din urmă 20000 de lei și adresa Primarului Municipiului Cluj către Institutul de Studii Clasice din data de 15 iunie 1939, prin care acorda instituției amintite 5000 de lei. *Ibidem*, C₃4265

⁷² Conform adresei de la Decanatul Facultății de Filosofie și Litere către profesorul Constantin Daicoviciu, din data de 15 mai 1939. În cadrul ședinței Consiliului Facultății, la discuții au participat, printre alții, profesorii Constantin Daicoviciu, C. Marinescu și E. Petrovici. S-a hotărât ca biblioteca seminarului să treacă la Institutul de Studii Clasice. *Ibidem*

⁷³ Adresa de la Rectoratul Universității „Regele Ferdinand I” din Cluj către profesorul Constantin Daicoviciu, din data de 18 decembrie 1939. Prin aceasta rectorul Florian Ștefănescu-Goangă îl anunța pe distinsul profesor că înmormântarea urma să aibă loc miercuri, 20 decembrie 1939, fapt pentru care în zilele de luni, marți și miercuri cursurile aveau să fie suspendate. *Ibidem*

⁷⁴ Adresa Rectoratului către directorul Institutului de Studii Clasice din data de 5 martie 1940, prin care trimitea în copie circulara Ministerului Educației Naționale potrivit căreia în manuale, în lecții și în actele oficiale trebuia folosit numele de Transilvania. *Ibidem*, C₃4310

⁷⁵ „Tabloul mobilierului” provenit din inventarul fostei școli de ofițeri aflat în folosința Institutului de Studii Clasice și dovada în care se constată folosința acelor bunuri semnate de directorul acestuia Constantin Daicoviciu, la Sibiu în 19 decembrie 1941. *Ibidem*, C₃4439

⁷⁶ Proces verbal din data de 12 aprilie 1941 încheiat între Vasile Flueraș, intendentul Colegiului Academic și asistent prof. Mihail Macrea, delegatul autorizat al Institutului de Studii Clasice, cu ocazia predării-primirii unor bunuri mobiliare în valoare de 23.120 lei. *Ibidem*, C₃4440/75

⁷⁷ Conform adresei trimise de directorul Institutului de Studii Clasice, Constantin Daicoviciu, Rectorului Universității „Regele Ferdinand I” din Sibiu la data de 5 martie 1941. *Ibidem*, C₃4387

Poliției Sibiu în anul 1941⁷⁸. Mai mult suma de 20007 lei, deși inițial a fost destinată săpăturilor arheologice ale Institutului de Studii Clasice pe anul 1939, a fost folosită la evacuarea Institutului de la Cluj la Sibiu în anul 1940⁷⁹. Directorul acestuia plătea anual 20000 de lei (respectiv 1667 de lei pe lună) - chirie pentru locuința de la Institut⁸⁰. Cu toate acestea însă Institutul de Studii Clasice a primit suma de 5.000 lei pentru achiziționarea de obiecte arheologice⁸¹. În atenția Institutului s-au aflat în această perioadă Muzeul Ardelean (pentru îngrijirea colecțiilor acestuia, Institutul primea, în luna martie a anului 1940, prima rată în valoare de 1250 de lei din ajutorul de 5000 de lei⁸²) și respectiv Pinacoteca „Virgil Cioflec” (Institutul primea, în luna aprilie 1940, suma de 14493 de lei reprezentând prima rată din fondul acesteia⁸³). De asemenea Institutul la rândul său era interesat de înzestrarea bibliotecii sale de specialitate, așa cum rezultă dintr-o adresă trimisă secretarului general al Ministerului Educației Naționale, Cultelor și Artelor, Vladimir Dumitrescu⁸⁴. Odată cu desființarea seminarului de Bizantinologie, biblioteca acestuia a trecut la Institut, așa cum reiese din adresa trimisă rectorului Universității, prin care acesta cerea suma de 5696 lei, reprezentând costul cărților furnizate de Tipografia „Cartea Românească” din Cluj seminarului amintit⁸⁵. Pentru cărțile de specialitate de la celelalte patru seminarii (de arheologie, de istorie antică, de filologie latină și de filologie greacă) Institutul avea nevoie ca Universitatea să-i acorde următoarele sume pentru a putea plăti furnizorului 7295 lei, 6040 lei, 7000 lei și respectiv 7000 lei⁸⁶. În schimb Muzeul Institutului de Studii Clasice avea să se închidă, respectiv se interzicea străinilor orice vizită la Institut⁸⁷. Acesta din urmă a răspuns pozitiv și la adresa Facultății de Filozofie și Litere, care solicita personalului său să cumpere bonuri pentru înzestrarea armatei⁸⁸. În anul 1940, Institutului i s-a aprobat pentru săpăturile arheologice suma de 20000 de lei⁸⁹, după cum noile numiri în funcții în cadrul acestuia avea să le facă Ministerul. De exemplu, conform adresei de la Ministerul Educației Naționale, Direcțiunea Învățământului Superior, din data de 22 decembrie 1939, trimise Decanului Facultății de Filosofie și Litere și directorului Institutului de Studii Clasice, prin care Ministerul aproba ca V. Moholeanu – Dragomir să-l suplinească pe Marius Moga, preparator la Institutul de Studii Clasice și Cornelia Căbaș pe Kurt Horedt, preparator la același Institut începând cu data de 1 decembrie 1939, la fel cum prin adresa din data de 21 decembrie același an, Ministerul anunța Rectoratul și Facultatea de Filosofie și Litere că nu putea plăti lui Mihail Macrea diferența între gradația de preparator și cea de șef de

⁷⁸ Potrivit adresei trimise de directorul Institutului de Studii Clasice, Constantin Daicoviciu, Chesturii Poliției din Sibiu la data de 26 aprilie 1941, prin care o informa despre mașina de scris marca Royal. *Ibidem*, C₃4408

⁷⁹ Conform adresei directorului Institutului de Studii Clasice, Constantin Daicoviciu, către Rectorul Universității din Sibiu din data de 10 martie 1940. *Ibidem*, C₃4391

⁸⁰ Adresă de la Rectoratul Universității din Cluj către profesorul Constantin Daicoviciu din data de 15 mai 1940 prin care îl anunța despre plata chiriei. *Ibidem*, C₃4310

⁸¹ Adresă către Rectorul Universității Cluj din partea directorului Institutului de Studii Clasice, D.M. Teodorescu și administratorului acestuia, Constantin Daicoviciu, din data de 7 februarie 1940. *Ibidem*

⁸² Potrivit chitanței din data de 23 martie 1940. *Ibidem*

⁸³ Adresă către Rectorul Universității Cluj din partea Institutului de Studii Clasice din data de 4 aprilie 1940. *Ibidem*

⁸⁴ Conform adresei directorului Institutului de Studii Clasice către secretarul general al Ministerului Educației Naționale, Cultelor și Artelor, Vladimir Dumitrescu, din data de 24 decembrie 1940, prin care îi solicita acestuia sprijin material și moral. *Ibidem*

⁸⁵ Așa cum rezultă din adresa către Rectorul Universității Cluj trimisă de directorul Institutului de Studii Clasice la data de 28 mai 1940. *Ibidem*

⁸⁶ Potrivit adreselor trimise Rectorului Universității Cluj de cei patru conducători de seminar (D. M. Teodorescu, Emil Panaitescu, Ștefan Bezdechi, ultimul semna și pentru seminarul de filologie latină, în locul colegului său, T. Naum) la data de 19 iulie 1940. *Ibidem*

⁸⁷ Conform adresei de la Rectoratul Universității „Regele Ferdinand I” din Cluj către directorul Institutului de Studii Clasice din data de 7 mai 1940 (în colțul din stânga sus scrie SECRET). *Ibidem*

⁸⁸ Adresă de la Facultatea de Filosofie și Litere către directorul Institutului de Studii Clasice din data de 4 ianuarie 1940 prin care cerea acestuia întocmirea unui tablou conform circularei Rectoratului. *Ibidem*

⁸⁹ Adresă de la Rectoratul Universității din Cluj către directorul Institutului de Studii Clasice din data de 27 februarie 1940 prin care era aprobată suma amintită și acordată Institutului pentru săpături. *Ibidem*

lucrări întrucât nu exista prevedere bugetară, urmând să primească în continuare salariul de șef de lucrări cu una gradă⁹⁰. Se impuneau anumite condiții în ceea ce privește schimbul de cărți cu străinătatea, care urma să se facă numai prin intermediul Băncii Naționale a României⁹¹.

În calitate de decan, profesorul Constantin Daicoviciu primea, de la profesorul Al. Procopovici, prorector al Universității, gestiunea Decanatului în valoare de 24711 lei⁹². Constantin Daicoviciu a fost decan în perioada 17 octombrie 1940-17 decembrie 1941, dată la care, la rândul său, preda gestiunea Decanului în valoare de 6340 lei și arhiva confidențială noului decan D.D.Roșca⁹³. Chemat la concentrare prin telegrama din data de 20 octombrie 1941 trimisă de Corpul VII Armată, profesorul și decanul Constantin Daicoviciu era amânat la cererea Rectoratului Universității⁹⁴. Și tot de la D.D.Roșca avea să preia Constantin Daicoviciu gestiunea Decanatului, în valoare de 7211 lei, la data de 14 octombrie 1944⁹⁵.

Începând cu data de 1 ianuarie 1941, decanul Constantin Daicoviciu era numit și director al Institutului de Studii Clasice pe o durată de trei ani⁹⁶. Din această postură a militat pentru o largă deschidere a instituției amintite pe plan național și internațional, prin intermediul schimbului de publicații științifice.

În concluzie, perioada anilor 1930-1944 a însemnat pentru Constantin Daicoviciu cooptarea sa în funcții de conducere atât la Institut cât și la Universitate, în împrejurările unor momente istorice delicate pentru țară și pentru ambele instituții clujene.

⁹⁰ *Ibidem*

⁹¹ Potrivit adresei trimise Rectoratului Universității și directorului Institutului de Studii Clasice de Ministerul de Finanțe, Direcția Mișcării Fondurilor, Serviciul Plăților Externe, Devizelor și Primelor Valutare din data de 18 mai 1940. *Ibidem*

⁹² În conformitate cu procesul verbal de predare-primire a gestiunii Decanatului încheiat în data de 17 octombrie 1940 între profesorii Constantin Daicoviciu și Al. Procopovici. MNIT, *Fondul C. Daicoviciu...*, C₂679

⁹³ Potrivit procesului verbal de predare-primire a gestiunii Decanatului încheiat în data de 22 decembrie 1941 între profesorii Constantin Daicoviciu și D. D. Roșca. *Ibidem*, C₂680

⁹⁴ Telegramă adresată căpitanului în rezervă Daicovici Constantin de comandantul regimentului 92 infanterie din data de 20 octombrie 1941. *Ibidem*, C₂667; Adresa Rectoratului Universității către Corpul VII Armată din data de 25 octombrie 1941. *Ibidem*, C₂667a

⁹⁵ Conform procesului verbal încheiat între profesorii D. D. Roșca și Constantin Daicoviciu, din data de 24 octombrie 1944. *Ibidem*, C₂684b; Adresa de la Ministerul Culturii Naționale și al Cultelor, Direcțiunea Învățământului Superior, către profesorul Constantin Daicoviciu, din data de 16 octombrie 1944. prin care i se aducea la cunoștință faptul că a fost numit decan al Facultății de Litere și Filosofie a Universității din Cluj-Sibiu printr-un decret regal. *Ibidem*, C₂684

⁹⁶ Potrivit adresei către Decanul Facultății de Litere și Filosofie din Sibiu din partea directorului Institutului de Studii Clasice din data de 29 ianuarie 1941. MNIT, *Fondul Comisiunii...*, C₃4326